کد خبر: ۲۸۴۰۸۴
دوشنبه ۷ آذر ۱۴۰۱ ۱۲:۳۷

حوزهٔ فرهنگ و هنر در ایران پسابرجام

«حوزهٔ فرهنگ و هنر در ایران پسابرجام؛ شرایط و زمینه‌های صادرات صنایع خلاق با تکیه بر سهم و مأموریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» را دفتر مطالعات راهبردی در سال ۱۳۹۵ انجام داده است.

۱. پسابرجام چه نسبتی با اقتصاد فرهنگ و هنر دارد؟

به‌نظرمی‌رسد برای برجام دو دستاورد عمده مدنظر بوده است: ۱) رفع تهدیدات امنیتی و بهبود روابط سیاسی با جهان، ۲) رفع تحریم‌ها و گشایش اقتصادی. با این مقدمه و باتوجه‌به اینکه اقتصاد جهان به‌سمت اقتصاد دانش‌بنیان و اقتصاد خلاق گرایش یافته؛ ۱) فرهنگ و هنر به‌صورت عام و اقتصاد فرهنگ و هنر به‌صورت خاص بستری برای دیپلماسی فرهنگ‌بنیان است چراکه رقابت با کشورهای دیگر بیش از پیش به نفوذ فرهنگی بستگی پیدا کرده است. درواقع ایجاد امنیت نرم با فرهنگ و هنر هم‌بسته است. ۲) باتوجه‌به اسناد بالادستی کشور در توسعهٔ درآمدهای غیرنفتی، اقتصاد فرهنگ و هنر باتوجه‌به دستاوردهای برجام اهمیت ویژه‌تری می‌یابد.

۲. تنگناهای برآورد سهم بخش فرهنگ و هنر در درآمدهای کشور کدامند؟

- داده‌های آماری کاملی از میزان و چگونگی صادرات خدمات صنایع خلاق کشور وجود ندارد.

- دستگاه‌های فرهنگی مختلف دسته‌بندی‌های متفاوتی در آمار دارند و بخش‌های مشترک هم، تفاوت بسیار دارد.

- بخشی از فعالیت‌های خلاق در کشور زیرزمینی هستند و به تبع هیچ آماری از این فعالیت‌ها در دست نیست.

- آمارهای مرکز آمار ایران، فعالیت‌هایی غیر از صنایع خلاق اعم از مشاغل مرتبط با بهداشت را نیز دربرمی‌گیرد.

- به‌واسطهٔ خانگی بودن برخی مشاغل مانند کارگاه‌های تولیدی هنربنیان؛ آماری از این نوع فعالیت‌ها نیز وجود ندارد.

۳. ارزش صادرات کالاها و خدمات صنایع خلاق کشور چقدر است؟

مبنای محاسبات این گزارش تعرفه‌های موجود در تارنمای گمرک کشور بوده و تعرفه‌ای مرتبط با صنایع خلاق براساس مدل آنکتاد UNCTAD استخراج و ارزش آن‌ها محاسبه شده است. سازمان توسعهٔ تجارت ایران معدل صادرات خدمات خلاق (رویدادهای هنری، موسیقی، فیلم، نمایش و...) در سال ۱۳۹۳ را ۷/۵۰۰/۰۰۰ دلار اعلام کرده است. ازاین‌رو ارزش کلّ صادرات صنایع خلاق کشور در سال مبلغ ۴۴۶/۶۰۰/۰۰۰ دلار است.

این مبلغ معادل ۰/۵۴درصد صادرات کشور در همان سال است.

۴. ارزش صادرات کالاها و خدمات صنایع خلاق کشور در مقایسه با جهان چقدر است؟

ارزش کلّ صادرات صنایع خلاق در سال ۲۰۱۴ در جهان ۲/۶۲۵/۰۷۷/۰۰۰/۰۰۰ دلار است و صادرات صنایع خلاق ایران به نسبت این رقم ۰/۱۷% (هفده هزارم درصد) است.

۵. چه دستگاه‌هایی در صادرات کالاها و خدمات صنایع خلاق کشور دخیل هستند؟

«وزارت صنعت، معدن و تجارت»، «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی»، «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری» از مهم‌ترین دستگاه‌ها هستند.

۶. صادرات کالاها و خدمات صنایع خلاق ایران به چه کشورهایی صادر می‌شود؟

ایران به ۹۰کشور دنیا کالا و خدمات صنایع خلاق صادر می‌کند. در جدول زیر به تفکیک سه دسته کشور آن‌ها را از هم جدا کردیم.

۷. کشورهای مقصد کدام کالاها و خدمات صنایع خلاق را از ایران می‌خرند؟

۴/۸۸% از کلّ صادرات صنایع خلاق را پنج عنوان تعرفهٔ کالای صادراتی شامل «کف‌پوش و زیرانداز» و «جواهرات» به خود اختصاص داده‌اند.

۸. سهم وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از صادرات کالاها و خدمات صنایع خلاق چقدر است؟

سهم صادراتی است که در ذیل مأموریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار دارد، تنها حدود ۳/۵درصد است.

۹. وزارت ارشاد می‌تواند متولی صنایع خلاق باشد؟

سهم ۳/۵درصدی صادرات خدمات فرهنگی و هنری از کلّ صادرات صنایع خلاق کشور نشان می‌دهد که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به تنهایی نمی‌تواند و نباید برای صنایع خلاق که ۹۶/۵درصد از تولید و صادراتش در مأموریت دیگر نهادها و دستگاه‌ها است، راهبرد تعیین کند. آنچه را که می‌توان در حوزهٔ کار وزارت ارشاد دانست، همانا اقتصاد فرهنگ و هنر یا صنایع فرهنگی است.

باتوجه‌به چشم‌اندازی که شورای مشاوران وزیر برای کشور (نه وزارتخانه) مطرح کرده‌اند باید گفت: دستیابی به نیم درصد از سهم صنایع خلاق جهان در مقایسه با وضعیت کنونی آن یعنی میزان تقریبی ۰/۰۰۱۷ دور از دسترس است.

برای تحقق چنین آرمانی بایستی درآمد ناشی از صنایع خلاق کشور تقریباً ۳۰ برابر شود.

با فرض تحقق گشایش‌های سیاسی، مالی و اقتصادی و ثابت ماندن درآمد جهان از صنایع خلاق

اگر در هر سال درآمد ناشی از صنایع خلاق کشور ۱/۵ برابر شود، آنگاه بیش از ۲۰ سال طول خواهد کشید تا سهم نیم درصدی ایران از صادرات صنایع خلاق جهانی محقق شود.

۱۰. بایسته‌های راهبردی توسعهٔ صادرات کالاها و خدمات صنایع فرهنگی کدامند؟

* ترسیم راهبرد افزایش میزان صادرات برای کالاها و خدمات فرهنگی در حوزهٔ مأموریت دستگاهی وزارتخانه (هنرهای تجسمی، هنرهای نمایشی، سینما، مطبوعات، نشر و بازی‌های یارانه‌ای).

* وفاق جمعی میان سطوح عالی سیاست‌گذاری، مدیریت وزارتخانه، صنوف فرهنگی و کنشگران این عرصه.

* حل مشکل اجرای کپی‌رایت

* واگذاری تصدی‌های غیرحاکمیتی

* متوقف ساختن مداخله در بازار از طریق پرداخت یارانه

* ایجاد و تقویت صنوف فرهنگی